

2. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку України від 29.10.2013 № 1277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www. me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=MetodichniRekomendatsii](http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=MetodichniRekomendatsii)

3. Кубай М. В. Теоретичні аспекти забезпечення платоспроможності держави в рамках боргової безпеки / М. В. Кубай // Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. – 2012. – Вип. 39. – С. 38-42.

4. Міністерство фінансів України : Реєстр місцевих запозичень та місцевих гарантій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/archive/main?cat_id=68447.

УДК 368.021:338.487-049.5

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ СТРАХОВОГО РИНКУ

Корват О. В.

Страхування в розвинутих країнах безпосередньо впливає та певною мірою забезпечує фінансову безпеку держави. Проте в Україні страхова галузь ще не досягла такого рівня, щоб суттєво позначатися на функціонуванні національної економіки. Навпаки, безперервні кризові політико-економічні шоки останніх років негативно відбиваються на рівні безпеки функціонування страхового ринку, що унеможлиблює його ефективний розвиток. В умовах підвищених загроз особливо гостро постає проблема забезпечення безпеки кожної сфери фінансової системи [1], зокрема страхової галузі як найбільшої частини небанківського фінансового сектору.

Безпека страхового ринку виступає об'єктом досліджень у працях багатьох вітчизняних науковців, зокрема І. Г. Бабець [2], О. І. Барановського [3], Г. С. Бовсуновської [4], О. М. Гладчук [5], О. Й. Жабинець [6], В. О. Кравченко [7], С. В. Сокола [8]. У роботах розглядаються сутність безпеки, методи та індикатори її оцінювання, основні загрози функціонування та інструменти державного впливу на безпеку галузі, при цьому проблема забезпечення безпеки розкривається дискретно. З огляду на це актуальним є обґрунтування теоретичних аспектів забезпечення безпеки страхового ринку з позиції системного підходу.

Аналізуючи наукові погляди відносно тлумачення поняття «безпека страхового ринку» слід зазначити, що більшість науковців розглядають її

як «певний стан», який характеризують різними ознаками: рівновагою і збалансованістю відносин, забезпеченістю фінансовими ресурсами, захищеністю фінансових інтересів, здатністю формувати попит на страхові послуги, а також ефективно функціонувати і гарантовано виконувати страхові зобов'язання. Удавана суперечливість поглядів на ознаки безпеки пояснюється багатогранністю цієї категорії.

Узагальнюючи результати наукових досліджень доцільно звернути увагу на окремі визначення безпеки як здатності до адаптації в умовах дії ризиків або здатності протистояти загрозам. На думку автора такий підхід є неточним, оскільки наявність адаптаційних механізмів та здатність суб'єкта виконувати свої функції при суттєвих негативних ситуаціях описується категорією «стійкість» [9].

Існують позиції щодо трактування безпеки як процесу або діяльності з нейтралізації загроз. Автор вважає таку точку зору неправильною. Запобігання, нейтралізацію та мінімізацію загроз слід розглядати як забезпечення безпеки [3], а саму безпеку у загальному розумінні – як відсутність загроз в окремий момент часу [10, с. 99]. Таким чином, безпека страхового ринку є результатом процесу її забезпечення.

Для подальшого обґрунтування аспектів забезпечення безпеки слід відмітити суперечливість поглядів на сутність терміну «загроза». Для макrorівня доволі часто використовується трактування загроз як «наявних або потенційно можливих явищ і чинників, що створюють суттєву небезпеку ... інтересам» [3]. Зауважимо, що поняття «інтерес» в економічній науці позначає потреби, мотиви або стимули дій [10, с. 97]. Думається, що найбільш правильним трактуванням загрози є її спрямованість не на інтереси, а на майбутнє ефективне функціонування і розвиток суб'єкта безпеки (у нашому дослідженні – страховий ринок).

Погоджуючись з позицією Л. П. Коваль відносно необхідності формування універсального визначення безпеки для макро-, мезо- і мікрорівня [10, с. 96] та враховуючи, що в науці вже узгоджена класифікація загроз на внутрішні і зовнішні, пропонується розглядати безпеку страхового ринку подібно формулюванню безпеки страхової компанії [9, с. 131-132] як комбінацію двох складових: стану страхового ринку (внутрішня складова) та сукупності макроекономічних умов функціонування страхового ринку (зовнішня складова); кожна з яких характеризується відсутністю загроз для ефективного виконання страховим ринком функцій з трансформації фінансових ресурсів.

Найбільш комплексно, на погляд автора, засади забезпечення безпеки у фінансовій сфері викладено в проекті Концепції фінансової безпеки України [3]. Аналогічно опису фінансової системи у вищезазначеному проекті [3] страховий ринок можна представити як сукупність учасників відносин на страховому ринку в межах країни та сукупність економічних відносин учасників ринку із контрагентами.

До учасників слід віднести страховиків, страхових посередників (агентів і брокерів), нестрахових посередників (оцінювачів ризиків і збитків), споживачів страхових послуг, об'єднання учасників, а також державні установи, що здійснюють регулювання страхової діяльності.

Сукупність економічних відносин в страховій галузі доцільно поділити за типами: на соціально-економічні (відносини зі страхування та перестраховування, трудові, власності, інвестування, відносини з бюджетом) та організаційно-економічні (відносини з організації господарської діяльності, розподілу праці, кооперації, державного регулювання), за критеріями знаходження і ролі контрагентів: на внутрішні відносини (контрагенти є учасниками ринку та резидентами), зовнішні всередині країни (контрагенти не є учасниками ринку, але є резидентами) та зовнішньоекономічні (контрагенти є нерезидентами).

Економічні відносини, пов'язані з формуванням, розподілом або використанням грошових коштів, є фінансовими. Фінансові відносини на ринку страхування породжують фінансові потоки, зокрема платежі та виплати зі страхування й перестраховування, винагороди страховим посередникам, витрати на оплату праці, витрати нагляду, інші витрати на ведення справи, інвестування контрагентів в статутні капітали та цінні папери учасників, інвестування учасників, доходи від інвестицій, тощо.

Для цілей забезпечення безпеки її стан варто оцінювати. Це дозволяє вимірювати рівень окремих загроз та інтегральний рівень безпеки за окремі роки, а також відстежувати їх динаміку протягом певного періоду. Методи і підходи до розрахунку рівня безпеки страхового ринку широко обговорюються у вітчизняній науці [2; 4]. Автор вважає, що існуючі методики містять обмежену систему показників, за якою неможливо повноцінно виявити всі внутрішні та зовнішні загрози для страхового ринку. Оцінювання має проводитись на базі аналізу основних фінансових потоків за видами та у розрізі типів економічних відносин і місцезнаходження контрагентів. Більш деталізована інформація буде дозволяти на державному рівні обґрунтовано розробляти заходи забезпечення безпеки страхового ринку.

Слід зазначити, що всі учасники відносин «в межах їх функцій в рівній мірі є суб'єктами забезпечення безпеки» [3], тобто забезпечення безпеки страхового ринку має здійснюватись не лише державою, а й страховиками і споживачами страхових послуг. Роль держави полягає у регуляторних впливах, що впорядковують діяльність учасників страхового ринку, а також обмежують чи стимулюють їх економічні та зовнішньоекономічні відносини.

Література:

1. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 № 569-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-p>.
2. Бабець І. Г. Інтегральна оцінка безпеки страхового ринку України / І. Г. Бабець, О. Й. Жабинець // Бізнес Інформ. – 2015. – № 2. – С. 223-228. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_2_38.
3. Концепція фінансової безпеки України (проект) / Інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ufin.com.ua/konceptcia/008.doc>.
4. Бовсуновська Г. С. Інтегральна оцінка рівня фінансової безпеки страхового ринку України / Г. С. Бовсуновська // Економічний аналіз. – 2014. – Т. 16(1). – С. 167-173 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2014_16\(1\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2014_16(1)_26).
5. Гладчук О. М. Фінансова безпека сучасного страхового ринку України [Електронний ресурс] / О. М. Гладчук // Ефективна економіка. – 2014. – № 4. – Режим доступу : – <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2931>.
6. Жабинець О. Й. Вплив інструментів державного регулювання на фінансово-економічну безпеку страхового ринку України в сучасних економічних умовах / О. Й. Жабинець // Проблеми економіки. – 2015. – № 2. – С. 57-63. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2015_2_9.
7. Кравченко В. О. Підходи до формування системи фінансової безпеки компаній на страховому ринку / В. О. Кравченко // Економічний вісник Донбасу. – 2014. – № 1(35). – С. 87-92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvd_2014_1_15.
8. Сокол С. В. Страховий ринок та основні загрози його фінансовій безпеці / С. В. Сокол, О. М. Деркач // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / ДВНЗ «УАБС НБУ». – Суми, 2012. – Вип. 34. – С. 285-291.
9. Корват О. В. Співвідношення понять фінансова безпека і фінансова стійкість для страхової компанії / О. В. Корват // Матеріали Міжнар. наук. конф. «Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця», 26–28 трав. 2016 рік : тези доповідей учасників конференції. – Х. : ФОП Лібуркіна Л. М., 2016. – С. 130-134.
10. Коваль Л. П. Понятійно-категоріальний апарат дослідження фінансової безпеки / Л. П. Коваль // Фінансовий простір. – 2013. – № 3. – С. 95-100.